

מסמך 123

מסמך 123

ילדותו המוקדמת של ישוע

בשל אי-הוודאויות והחרדות אשר נלוו לשהייתם בבית-לחם, מרים לא גמלה את התינוק עד לאחר שהגיעו בבטחה לאלכסנדריה, שם המשפחה יכולה הייתה לבסס חיים רגילים. הם חיו עם קרובי משפחה, ויוסף הצליח לפרנס את משפחתו היטב הודות לעבודה שהצליח למצוא זמן קצר לאחר הגעתם. במשך מספר חודשים הוא הועסק כנגר אומן, ולאחר מכן קודם לתפקיד מנהל העבודה של קבוצת פועלים גדולה אשר הועסקה באחד ממבני ציבור שנמצא אז במהלך בנייה. התנסות חדשה זו העלתה בדעתו של יוסף כי לאחר שיחזרו לנצרת יוכל להפוך לקבלן ולבנאי.

בכל השנים האלה של ינקותו חסרת הישע של ישוע, עמדה מרים כל העת על המשמר על-מנת להבטיח שדבר לא יארע לבנה, אשר יכול לפגוע ברווחתו או להתערב בכל דרך שהיא במשימתו העתידית על-פני כדור הארץ; מעולם לא הייתה אם מסורה ממנה לילדה. בבית שבו שהה ישוע במקרה חיו שני ילדים נוספים, בני גילו לערך, ובקרב משפחות השכנים שישה ילדים נוספים היו בגיל די קרוב לגילו על-מנת לשמש לו שותפי משחק ראויים. בתחילה נטתה מרים לשמור את ישוע קרוב אליה. היא חששה פן יקרה לו דבר-מה אם יורשה לשחק עם הילדים האחרים בגן, ואולם יוסף – בסיוע בני משפחתו – הצליח לשכנע אותה שכך תימנע מישוע האפשרות המועילה להתנסות וללמוד כיצד להתאים את עצמו לבני גילו. ומרים אכן הבינה שאם תסוכך ותגן עליו יתר על מידה, הוא עלול להפוך למודע לעצמו ובמידת-מה מרוכז בעצמו, ולבסוף הסכימה לתוכנית להרשות לילד המובטח לגדול כאחד הילדים; ואף כי הייתה נאמנה להחלטתה זו, היא המשיכה לעמוד על המשמר ולצפות בילדים הקטנים בעודם משחקים בסביבות הבית או בגן. רק אם אוהבת תוכל לדעת את כובד הנטל שאותו נשאה מרים בלבה בדאגה לביטחון בנה במשך כל השנים האלה של ינקותו ושל ראשית ילדותו.

במהלך השנתיים שבהן שהו באלכסנדריה, נהנה ישוע מבריאות טובה והמשיך לגדול כילד רגיל. למעט מספר קטן של חברים ושל קרובים, איש לא ידע כי ישוע הינו "הילד המובטח". אחד מקרובי משפחתו של יוסף גילה זאת לכמה מחבריו במקפיס, שהיו צאצאים ונצר לאֶחָתָן הקדום, והם, יחד עם קבוצה קטנה של מאמינים תושבי אלכסנדריה, התקבצו בביתו המפואר של קרוב משפחתו ותומכו של יוסף, זמן קצר לפני יציאתם חזרה לפלשתינה, על-מנת להיפרד לשלום מעם המשפחה מנצרת ולחלוק כבוד לילד. במעמד זה העניקו החברים אשר התקבצו במתנה לישוע עותק מלא של התרגום ליוונית של כתבי הקודש העבריים. אך עותק זה של כתבי הקודש לא נמסר לידי יוסף, עד אשר הוא ומרים סירבו סופית להזמנה של חבריהם מממפיס ומאלכסנדריה להישאר במצרים. המאמינים הללו טענו בעיקשות כי ילד הגורל יוכל להשפיע הרבה יותר על העולם כתושב אלכסנדריה לעומת כל מקום אחר בפלשתינה. ההפצרות האלה עיכבו את יציאתם לפלשתינה במשך זמן-מה נוסף לאחר שקיבלו זה מכבר את החדשות על מותו של הורדוס.

יוסף ומרים עזבו לבסוף את אלכסנדריה בסירה השייכת לחברם עֶזְרָאֵן בדרכם ליפו, ולנמל זה הם הגיעו לקראת סוף חודש אוגוסט, בשנת 4 לפני הספירה. מיפו הם המשיכו ישירות לבית-לחם, שם בילו את כל חודש ספטמבר בהתייעצות עם חבריהם ועם קרוביהם בשאלה האם עליהם להישאר שם או לשוב לנצרת.

מרים מעולם לא וויתרה על הרעיון שישוע חייב לגדול בבית-לחם, עיר דוד. יוסף לא באמת האמין שבנם עתיד להיות גואל מלכותי של ישראל. ומלבד זאת, הוא ידע שהוא עצמו איננו צאצא של דוד הלכה למעשה; הוא נרשם בין צאצאי דוד משום שאחד מאבות אבותיו אומץ על-ידי נצר לבית דוד. מרים, כמובן, חשבה שעיר דוד הינה המקום הראוי ביותר לגדל את המועמד החדש לרשת

מסמך 123

את כס המלך דוד, אך יוסף העדיף להסתכן מול הורדוס אַנְטִיפָס ולא מול אחיו אַרְכֶּלָאוס. הוא חרד עד מאוד לגורלו ולביטחונו של הילד בבית-לחם, או בכל עיר אחרת ביהודה, והעריך שסביר יותר שארכלאוס ימשיך את מדיניותו המאיימת של אביו, הורדוס, מאשר שאנטיפס יעשה כך בגליל. ומעבר לכל הסיבות האלה, יוסף היה איתן בהעדפתו את הגליל כמקום הטוב יותר לגדל ולחנך את הילד, אך נדרשו לו שלושה שבועות על-מנת להתגבר על התנגדותיה של מרים.

עד לראשון בחודש אוקטובר שכנע יוסף את מרים ואת כל חבריהם כי מוטב להם לשוב לנצרת. ובהתאם לכך, בתחילת חודש אוקטובר, שנת 4 לפני הספירה, הם יצאו מבית-לחם לכיוון נצרת דרך לוד ובית-שאן. הם יצאו לדרכם מוקדם בבוקר יום ראשון. מרים והילד רכבו על בהמת המשא החדשה אשר רכשו, ואילו יוסף וחמישה מלווים מבני משפחתו צעדו ברגל; קרוביו של יוסף סירבו לאפשר להם לצאת למסע לנצרת לבדם. הם חששו לצעוד לגליל דרך ירושלים ועמק הירדן, והדרכים המערביות כלל לא היו בטוחות עבור שני נוסעים בודדים הנושאים עמם ילד רך בשנים.

1. חזרה בנצרת

בחלוף ארבעה ימים הגיעה החבורה ליעדה בשלום. הם הגיעו לביתם בנצרת ללא כל הודעה מוקדמת. ביותר משלוש השנים האחרונות התגורר בבית אחד מאחיו הנשואים של יוסף, וזה אכן הופתע לראותם; כה בשקט הם ערכו את ענייניהם בשעת עזיבתם, עד כי איש מבני משפחתו של יוסף, או מבני משפחתה של מרים, אפילו לא ידע שהם עזבו את אלכסנדריה. למחרת היום העתיק אחיו של יוסף את משפחתו מן הבית, ומרים התפנתה, בפעם הראשונה מאז לידתו של ישוע, להתבסס בתוך ביתה עם משפחתה הקטנה וליהנות מהחיים בביתם שלהם. תוך פחות משבוע מצא יוסף עבודה כנגר, והם היו מאושרים עד מאוד.

ישוע היה כבן שלוש שנים וחודשיים בעת ששבו לנצרת. הוא עמד יפה בכל המסעות הללו, היה בריא מאוד והתמלא שמחת ילדים והתרגשות למראה המרחבים שבהם הותר לו לשוטט וליהנות. אך הוא התגעגע עד מאוד לחבריו למשחק מאלכסנדריה.

בדרכם לנצרת שכנע יוסף את מרים כי טוב יעשו אם יימנעו מלשתף את חבריהם ואת קרוביהם מן הגליל בעובדה שישוע היה ילד של הבטחה. הם הסכימו להימנע מלהזכיר את העניין בפני איש. ושניהם שמרו בנאמנות רבה על הבטחה זו.

בשנתו הרביעית התפתח ישוע מבחינה פיזית כרגיל ככל הילדים ולא חלה כל פעילות מנטאלית יוצאת-דופן. בינתיים הוא נקשר מאוד לילד שכן בן גילו, אשר שמו יעקב. ישוע ויעקב תמיד שיחקו בשמחה, והפכו לחברים טובים ובני לוויה נאמנים.

המאורע החשוב הבא בחייה של המשפחה מנצרת היה לידת בנם השני, יעקב, בשעות הבוקר המוקדמות של ה-2 באפריל, שנת 3 לפני הספירה. המחשבה שיהיה לו אח תינוק הלהיבה את ישוע, והוא עמד שם והסתכל על התינוק ועל פעילויותיו המוקדמות במשך שעות.

באמצע הקיץ של אותה שנה, בנה יוסף בית מלאכה קטן בסמוך למעיין הכפר ולחניון השיירות. מאז ואילך, הוא עבד רק מעט כנגר שכיר לעבודת יום. שניים מאחיו וכמה טכנאים אחרים סייעו בעדו, והוא שלח אותם לעבוד בחוץ בעוד שהוא נותר בבית המלאכה והכין עלים, מחרשות ועבודות עץ נוספות. הוא אף עבד עם עור ועם חבלים וקנבס. ובשנים שישוע גדל, וכאשר לא היה בבית הספר, כמחצית מזמנו הוא בילה בסיוע לאמו במלאכות הבית ואת המחצית האחרת תוך צפייה באביו בבית המלאכה, זאת בעוד שאזנו כרויה לשיחות ולרכילות של נהגי השיירות ונוסעיהן, אשר הגיעו מארבע קצוות תבל.

מסמך 123

ביולי של אותה שנה, חודש לפני שמלאו לישוע ארבע שנים, פרצה והתפשטה בנצרת מגפה של מחלת מעיים אשר הביאו עמם נוסעי השיירות. מרים כל-כך נבהלה וחרדה לשלומן של ישוע, ועל-מנת למנוע ממנו להיחשף למגפה, אספה את שני ילדיה ונסה על נפשה. היא שמה פעמיה לעבר בית אחיה בכפר, אשר היה ממוקם קילומטרים אחדים מדרום לנצרת, על אם הדרך ממגידו, ליד שריד. הם לא שבו לנצרת במשך יותר מחודשיים; ישוע מאוד נהנה מן החוויה הראשונה שלו בחוה.

2. השנה החמישית (שנת 2 לפני הספירה)

מעט יותר משנה לאחר ששבו לנצרת, הגיע ישוע הילד לגיל שבו קיבל בלב שלם את החלטתו המוסרית האישית הראשונה; ואז בא אליו, על-מנת לשכון בו, מכוון מחשבה, מתת אלוהי מעם אב פרדיס, המכוון אשר שרת בעבר עם מאקיונטה מלכי-צדק ורכש אגב כך ניסיון פעולה בהקשר של התגלמות הוויה על-אנושית בדמות גוף בשר ודם. מאורע זה התרחש ב-11 בפברואר, בשנת 2 לפני הספירה. ישוע לא היה מודע להגעתו של המשגוח האלוהי יותר ממה שהיו מודעים לכך מיליוני הילדים אשר קיבלו מכוונני מחשבה לפני אותו יום ומאז אותו יום, עת באו אלו לשכון בדעתם ולפעול למען הפיכתה של הדעת לרוחנית באופן סופי, וכן למען הישרדותן הנצחית של נשמותיהם האלמותיות המתפתחות.

באותו יום בחודש פברואר תמה השגחתם האישית והישירה של שליטי היקום, ההשגחה אשר נועדה לשמר את שלמות התגלמותו של מיכאל כילד. למן אותו רגע, ובמשך כל שאר המאורעות האנושיים של ההתגלמות, המשמורת על ישוע עתידה הייתה להיות מופקדת בידי אותו מכוון, ובידי השומרות השרפיות המסופחות, כאשר לכך נוסף מעת לעת גם סעד היצורים האמצעיוניים אשר הונחו בידי ממוניהם הפלנטאריים לבצע תפקידים מסוימים ומובחנים.

בחודש אוגוסט של שנה זו מלאו לישוע חמש שנים, ולפיכך נתייחס אל שנה זו כאל שנתו (הקלנדרית) החמישית. בשנה זו, 2 לפני הספירה, מעט יותר מחודש לפני יום הולדתו החמישי, שמח ישוע מאוד עם הגיעה לעולם אחותו מרים, אשר נולדה בליל ה-11 ביולי. במהלך ערב היום למחרת, ניהל ישוע שיחה ארוכה עם אביו על אודות האופן שבו נולדים אל העולם כיחידים נפרדים בני הקבוצות השונות של הדברים החיים. החלק הערכי ביותר בחינוך המוקדם של ישוע היה התשובות אשר קיבל מהוריו להגיגי שאלותיו וקושיותיו. יוסף מילא את חובתו במלואה והתאמץ עד מאוד לענות על כל שאלותיו של הילד. מגיל חמש ועד גיל עשר היווה ישוע סימן שאלה אחד מתמשך. ואף כי לא תמיד יכולים היו יוסף ומרים לענות על שאלותיו, הם תמיד שוחחו איתו על אשר שאל באריכות, וסייעו בעדו בכל דרך אפשרית למצוא תשובה מספקת לבעיה שעלתה על דעתו הערנית.

מאז שבו לנצרת, מלאו ידי בני הבית בתעסוקה, ויוסף בילה זמן רב מן הרגיל בבניית בית המלאכה והעסק שלו שהתחיל מחדש. הוא היה כה עסוק עד שלא מצא זמן לבנות עריסה ליעקב, אך הוא מצא את הזמן לתקן זאת הרבה לפני הגעתה של מרים, וכך היא נחה לה בנוחות בעריסה בזמן ששאר בני המשפחה נהנו ממנה. וישוע הילד נטל חלק מלא וחפץ בכל ההתנסויות המשפחתיות הרגילות האלה. הוא נהנה מאוד מאחיו הקטן ומאחותו התינוקת ועזר לאמו רבות בטיפול בהם.

באותה תקופה, רק מעטים מבתי האב של עולם הגויים יכלו לספק לילד חינוך אינטלקטואלי, מוסרי ודתי טוב יותר מזה של יהודי הגליל. ליהודים הללו הייתה תוכנית סדורה לגידול ולחינוך ילדיהם. הם חילקו את חייו הילד לשבעה שלבים:

1. הרך הנולד, מיומו הראשון ועד ליומו השמיני.

מסמך 123

2. הפעוט היונק.

3. הפעוט אשר נגמל.

4. תקופת התלות באם, אשר נמשכה עד לסוף שנתו החמישית של הילד.

5. ראשית עצמאותו של הילד, ובאשר לבנים, המועד שבו האב מקבל על עצמו את האחריות לחינוכו.

6. הנערים והנערות המתבגרים.

7. הגברים והנשים הצעירים.

אצל יהודי הגליל היה נהוג שהאם תישא באחריות לחינוכו של הילד עד לגיל חמש, ואז, במקרה של בן זכר, היה נהוג שהאב יישא באחריות לחינוכו מגיל זה ואילך. ולפיכך, בשנה זו החל ישוע את השלב החמישי של תוכנית ההתפתחות של הילדים היהודים בגליל, ובהתאם לכך, ב-21 באוגוסט, בשנת 2 לפני הספירה, העבירה מרים באופן רשמי את האחריות להמשך חינוכו אל יוסף.

ואף כי יוסף נטל כעת את האחריות הישירה לחינוך האינטלקטואלי והדתי של ישוע, אמו עדיין המשיכה להכשירו במלאכות הבית. היא לימדה אותו להכיר ולטפל בגפנים ובפרחים אשר צמחו לכל אורך הגדר החיה אשר הקיפה את הבית כולו. היא אף סיפקה עבורו על גג הבית (חדר השינה בעונת הקיץ) תיבות חול שטוחות שבהן צייר ישוע מפות והחל את אימונו המוקדם בכתיבה בארמית וביוונית, ולאחר מכן בעברית. לימים הוא למד לקרוא, לכתוב ולדבר באופן שוטף בכל שלושת השפות.

ישוע היה ילד כמעט מושלם מבחינה פיזית והמשיך להתקדם באופן רגיל מבחינה מנטאלית ורגשית. בסוף שנתו (הקלנדרית) החמישית הוא חווה הפרעת עיכול קלה. הייתה זו הפעם הראשונה שבה חלה קלות.

ואף כי יוסף ומרים שוחחו לעיתים תכופות על אודות עתידו של בנם הבכור, אילו הייתם שם, הייתם מבחינים אך ורק בצמיחתו של ילד רגיל של התקופה והמקום; ילד בריא, חסר דאגות אך חקרן ביותר.

3. מאורעות השנה השישית (שנת 3 לפני הספירה)

עד אותה עת רכש ישוע, בסיועה של אמו, שליטה מלאה בניב הארמי הגלילי; וכעת החל אביו ללמד אותו יוונית. מרים דיברה מעט יוונית, אך יוסף שלט בארמית וביוונית על בורין. כספר ללימוד יוונית שימש העותק של כתבי הקודש העבריים – הייתה הזו גרסה מלאה של התורה והנביאים, אשר כללה אף את ספר תהילים – ואשר ניתנה להם במתנה עת עזבו את מצרים. בכל נצרת כולה היו אך ורק שני עותקים של כתבי הקודש ביוונית, והעובדה שאחד מהם היה בבעלות משפחתו של הנגר הפכה את ביתו של יוסף למקום מבוקש, ואפשר לישוע, בעת שגדל, לפגוש בזרם כמעט בלתי-פוסק של תלמידים רציניים ושל מבקשי אמת כנים. לפני תום שנה זו, קיבל ישוע לידיו את כתב היד הזה, אשר ערכו לא יסולא בפז, ונאמר לו ביום הולדתו השישי כי העניקו לו את הספר כמתנה חבריו וקרוביו מאלכסנדריה. ותוך זמן קצר, הוא קרא בו קריאה שוטפת.

מסמך 123

ההלם הגדול הראשון בחייו של ישוע הצעיר אירע עוד בטרם מלאו לו שש שנים. עד אז נדמה היה לו שאביו – או לפחות אביו ואמו גם יחד – ידעו הכול. שערו בנפשכם את תדהמתו של הילד הסקרן, כאשר שאל את אביו לפרש רעד האדמה הקל שאך זה עתה אירע, ושמע את יוסף אומר, "באמת שאינני יודע, בני." וכך החלה אותה התפכחות ארוכה ומטרידה אשר במהלכה גילה ישוע שהוריו הארציים אינם חכמים-בכל ויודעי-כל.

המחשבה הראשונה אשר עלתה במוחו של יוסף הייתה להגיד לישוע שאלוהים גרם לה, אך לאחר רגע שנמלך בדעתו הבין שתשובה שכזו תעורר מיד שאלות נוספות ומביכות עוד יותר. אפילו בגיל צעיר היה קשה לענות על שאלותיו של ישוע על אודות תופעות פיזיות או חברתיות כבדרך אגב, תוך אמירה שאלוהים או שהשטן הם האחראים לדבר. בהתאם לאמונה המקובלת על היהודים, במשך זמן רב הסכים ישוע לקבל את הדוקטרינה על אודות רוחות טובות ורוחות רעות כהסבר אפשרי לתופעות מנטאליות ורוחניות, אך במוקדם מאוד הוא הטיל ספק בכך שהשפעות בלתי-נראות מעין אלה הן אשר אחראיות לתופעות הפיזיות של העולם הטבעי.

בטרם מלאו לישוע שש שנים, בראשית הקיץ של שנת 1 לפני הספירה, הגיעו זכריה, אלישבע ובנם יוחנן לבקר את המשפחה מנצרת. ישוע ויוחנן נהנו מאוד במהלך הביקור, שעל-פי זיכרונם שלהם היה הפעם הראשונה שבה הם נפגשו. ואף כי האורחים יכלו להישאר רק למשך ימים מספר, ההורים שוחחו על אודות דברים רבים, לרבות התוכניות העתידיות עבור בניהם. ובעוד שההורים היו עסוקים בכך, שיחקו הילדים באבנים בארגז החול שעל גג הבית, ונהנו עד מאוד באופנים רבים אחרים, כדרכם של ילדים בני גילם.

לאחר שישוע פגש את יוחנן, אשר הגיע מאזור ירושלים, הוא החל לגלות עניין יוצא-מגדר-הרגיל בהיסטוריה של ישראל, וכן לחקור בפירוט על משמעות מצוות השבת, דרשות בית הכנסת, וכן משמעות החגים והמועדים. אביו הסביר לו את פשר כלל המועדים הללו. הראשון, חג האורים, החל באמצע החורף ונמשך שמונה ימים, חג שבמהלכו מדליקים ביום הראשון נר אחד ומדי יום מוסיפים לו נר נוסף; זהו החג לזכר חנוכת המקדש, לאחר שיהודה המכבי השיב את המקדש לפעולה, כפי שציווה משה. לאחר מכן, חג הפורים, החל באביב, ונחוג לזכר אסתר והגאולה אשר נגאלו בני ישראל באמצעותה. לאחר מכן הגיע חג הפסח, הרציני, אשר אותו חגגו המבוגרים בירושלים כל אימת שהדבר התאפשר להם, ואילו הילדים בבתים זכרו את איסור אכילת החמץ במשך שבוע שלם. לאחר הפסח הגיע חג הביכורים, חג הקציר; והחג האחרון והרציני מכולם, אשר חל בתחילת השנה, הוא יום הכיפורים. ואף כי דעתו הצעירה של ישוע התקשתה להבין כמה מן החגים והמועדים הללו, הוא שקל בהם ברצינות, ואז התפנה לחגוג את חג הסוכות, תקופת החופשה השנתית של כלל היהודים, שבמהלכה הם חנו בחוץ בסוכות עטויות צמחיה והתמסרו להנאה ולשמחה.

במהלך שנה זו נתקלו יוסף ומרים בקשיים בנוגע לאופן התפילה של ישוע. הוא התעקש לשוחח עם אביו שבשמיים ממש באופן שבו שוחח עם יוסף, אביו שבארץ. האופן שבו סטה כך מן התקשורת המכובדת עם האלוהות הטרידה מעט את הוריו, ובייחוד את אמו, אך לא ניתן היה לשכנעו להשתנות; הוא התפלל את תפילותיו ממש כפי שלימדוהו, ולאחר מכן התעקש "לשוחח מעט עם אבי שבשמיים".

בחודש יוני של שנה זו העביר יוסף את בית המלאכה לאחיו והחל לעבוד באופן רשמי כקבלן. עד סוף השנה הזו גדלה הכנסתה של המשפחה יותר מפי שלוש. ואף-פעם, עד לאחר מותו של יוסף, לא חוותה המשפחה מנצרת את טעמו של העוני. המשפחה המשיכה לגדול, והם הוציאו כסף רב על חינוך נוסף ועל נסיעות, אך הכנסתו של יוסף תמיד המשיכה לגדול ולעמוד בקצב עליית ההוצאות.

מסמך 123

במהלך השנים הבאות ביצע יוסף עבודות רבות בבית-לחם (הגלילית), במגדל, בנִין, בציפורי, בכפר-נחום ובעין-דור, בנוסף לעבודות הבנייה הרבות אשר ביצע בנצרת ובסביבתה. כאשר גדל יעקב והיה בוגר דיו לסייע בידי אמו בעבודות הבית ובטיפול בילדים הצעירים, התלווה ישוע לעתים תכופות אל אביו במסעותיו הרחק מן הבית לערים ולכפרים הסובבים. ישוע היה מתבונן חד-עין ורכש ידע מעשי רב מן הנסיעות שבהן רחק מביתו; הוא אסף בשקדנות ידע על אודות האדם ועל האופן שבו חי בכדור הארץ.

בשנה זו התקדם ישוע עד מאוד בהתאמה בין הרגשות והדחפים החזקים אשר חווה לבין שיתוף הפעולה והמשמעת אשר נדרשו ממנו בבית. מרים הייתה אם אוהבת, אך השליטה משמעת יחסית קשוחה. ואולם, במובנים רבים היה זה יוסף אשר שלט יותר בישוע, בשל מנהגו לשבת עם הילד ולהסביר לו באופן מלא את הסיבות שבעטיין נדרש לשלוט ברצונותיו האישיים לטובת רווחתה ושלווה של המשפחה כולה. ולאחר שישוע קיבל הסבר על המצב, הוא תמיד שיתף פעולה בתבונה וברצון עם רצון הוריו ועם חוקי המשפחה.

כאשר אמו לא נדרשה לעזרתו בבית, הוא בילה את רוב הפנאי שלו ביום בלימוד הפרחים והצמחים, ובלילה – בצפייה בכוכבים. הייתה לו הנטייה המטרידה לשכב על גבו ולהתבונן בפליאה בשמי הלילה זרועי הכוכבים, ולהאריך בכך הרבה לאחר שחלפה שעת השנה הרגילה הנהוגה בבית הנצרותי המאורגן הזה.

4. השנה השביעית (שנת 1 לספירה)

אכן, הייתה זו שנה רבת מאורעות בחייו של ישוע. בתחילת ינואר פקדה את הגליל סופת שלגים כבירה. הסופה המטירה כשישים סנטימטרים של שלג, הכמות הגדולה ביותר של שלג אשר ראה ישוע בימי חייו, ובין הכמויות הגדולות ביותר שראתה נצרת במאה השנים שלפני כן.

חיי המשחק של הילדים היהודים בימיו של ישוע היו מוגבלים למדי; לעיתים תכופות הם חיקו את הדברים הרציניים יותר שעשו הגדולים. הם שיחקו הרבה בלוויות ובחתונות, הטקסים המרשימים שבהם השתתפו לעתים קרובות. הם רקדו ושרו, אך לא שיחקו הרבה במשחקים מאורגנים, כדוגמת אלו שמהם נהנו ילדים בתקופות מאוחרות יותר.

ישוע נהנה לשחק בשבבים ובקוביות העץ בפינה המרוחקת של בית המלאכה, בתחילה עם בן השכנים, ומאוחר יותר עם אחיו יעקב. ישוע התקשה להבין מה הנזק שגרמו משחקים מסוימים אשר היו אסורים למשחק ביום השבת, אך הוא תמיד נענה לרצון הוריו. היו לו חוש הומור ויכולת משחק שלא זכתה למלוא ההזדמנות להתבטא בסביבה ובדור שבהם חי, ואולם, עד גיל ארבע-עשרה הוא היה לרוב שמח וטוב לבב.

על גג החדר אשר הוקצה למגורי בעלי החיים בסמוך לבית, טיפחה מרים שוברך יונים, והם השתמשו ברווחים ממכירת היונים כקרן צדקה מיוחדת. ישוע ניהל את הקרן, זאת לאחר שניכה מעשר מן הרווחים והעביר לשמש בית הכנסת.

התאונה הממשית היחידה אשר חווה ישוע עד לאותו זמן הייתה הנפילה מטה מגרם מדרגות האבן, אשר הוביל לחדר השינה מכוסה הקנבס. תאונה זו ארעה בחודש יולי, עת נשבה סופת-חול מזרחית יוצאת דופן. על-פי רוב נשבו הרוחות המזרחיות אשר נשאו עמן גלי חול דק בתקופה הגשומה, ובייחוד במרץ ובאפריל. נדיר היה שתתרחש סופה מעין זו בחודש יולי. וכאשר באה הסופה, שיחק ישוע כהרגלו על גג הבית, ששימש כחדר המשחקים שלו ברוב ימות התקופה היבשה. וכשהוא ירד בגרם המדרגות, החול עיוור את עיניו והוא נפל. לאחר תאונה זו, בנה יוסף מעקה בשני צדי גרם המדרגות.

מסמך 123

לא הייתה שום דרך שבה ניתן היה למנוע את התאונה הזו. היא לא נזקפה לחובת הזנחה של השומרים האמצעיוניים הגשמיים – אמצעיון אחד ראשי ואחד משני – ואף לא לחובת השרפים השומרת, אשר הופקדו על משמר הנער. פשוט לא ניתן היה למנוע אותה. אך תאונה קלה זו, אשר התרחשה בעת שיוסף שהה בעין-דור, גרמה לכך שמרים פיתחה בדעתה חרדה גדולה, וניסתה במשך חודשים אחדים, בחוסר תבונה, לשמור על ישוע קרוב וסמוך אליה.

הוויות שמימיות אינן מתערבות באופן שרירותי בתאונות של עולם החומר, הנפוצות בעולם הפיזי. בנסיבות רגילות, אך ורק יצורים אמצעיוניים יכולים להתערב בתנאים הפיזיים על-מנת לשמור על אישיות של גברים ונשים של גורל, ואפילו אם תפעלנה במקרים מיוחדים, הן יכולות לעשות כן אך ורק בכפוף להנחיות הממונים עליהן.

והייתה זו רק אחת מן התאונות הקלות אשר אירעו בהמשך לילד הסקרן וההרפתקן הזה. אם תדמינו את ילדותו ונערותו הממוצעות של ילד אגרסיבי, או אז תדעו בערך מה שקרה לישוע הנער החיוני והשמח, ותוכלו לדמיין עד כמה חרדה נגרמה בעקבות כך להוריו, ובייחוד לאמו.

יוסף, בן המשפחה הרביעי, נולד במשפחה מנצרת בבוקר יום רביעי, ה-16 במרץ, בשנת 1 לספירה.

5. ימי בית הספר בנצרת

כעת מלאו לישוע שבע שנים, הגיל שבו נהגו ילדים יהודים להתחיל את לימודיהם הרשמיים בבתי הספר אשר בבתי הכנסת. ובהתאם לכך, בחודש אוגוסט של שנה זו החלו חייו רבי המאורעות כתלמיד בנצרת. נער זה כבר קרא, כתב ודיבר בשתי שפות, ארמית ויוונית, על בוריין. כעת היה עליו לקבל על עצמו את משימת הלימוד, הקריאה והדיבור בשפה העברית. והוא חיכה בכיליון עיניים אמיתי לקראת חיי בית הספר החדשים אשר עמדו לפניו.

במשך שלוש שנים – עד הגיעו לגיל עשר – למד ישוע בבית הספר היסודי של בית הכנסת בנצרת. במשך שלוש השנים הללו הוא למד את הבסיס של התורה, אשר נכתב בלשון העברית. במשך שלוש השנים הבאות הוא למד בבית הספר המתקדם ולמד על-פה, באמצעות חזרה בקול, את הלימודים העמוקים יותר של החוק הקדוש. כאשר סיים את לימודיו בבית ספר הזה, בגיל שלוש עשרה, הוא הוחזר אל הוריו כ"בן-מצווה" – כאזרח מן המניין של עם ישראל, איש האחראי למעשיו. ופירושו של דבר שהיה ראוי להשתתף בחגיגות הפסח בירושלים; ובהתאם לכך, באותה שנה השתתף לראשונה בחגיגות הפסח, יחד עם אביו ועם אמו.

התלמידים בנצרת ישבו בחצי גורן על הרצפה, בעוד שמורם, החזן, נושא התפקיד בבית הכנסת, ישב בפניו אליהם. הם החלו את לימודיהם בספר ויקרא, המשיכו לספרי התורה האחרים, לספרי הנביאים ולספר תהילים. ברשות בית הכנסת של נצרת היה עותק של כתבי הקודש העבריים. דבר פרט לכתבי הקודש לא נלמד לפני גיל שנים-עשרה. בחודשי הקיץ קוצרו שעות יום הלימודים באופן ניכר.

במהרה הפך ישוע למומחה בעברית. וישוע התבקש לעיתים תכופות כאיש צעיר – כאשר לא שהה בנצרת במקרה מבקר בעל שיעור קומה – לקרוא בכתבי הקודש בפני המתקבצים חדורי האמונה אשר נאספו בבית הכנסת לתפילת השבת הרגילה.

מובן שלבתי הספר הללו של בתי הכנסת לא היו כלל ספרי לימוד. בעת הלימוד, החזן היה אומר פסוקים בקול, ואילו התלמידים היו חוזרים אחריו יחדיו כמקהלה. כאשר הם קראו בתורה, התלמיד למד את שיעורו אגב קריאה בקול רם ושינון מתמשך.

מסמך 123

לאחר מכן, בנוסף על לימודיו הרשמיים יותר, החל ישוע להיחשף לטבע האדם, בדמות האנשים אשר נכנסו ויצאו מבית המלאכה של אביו והגיעו מארבע כנפות תבל. כאשר בגר עוד יותר, הוא התרועע בחופשיות עם אנשי השיירות, כאשר אלו חנו ליד המעיין למנוחה והתרעננות. ומכיוון שדיבר יוונית על בוריה, לא התקשה לשוחח עם מרבית נוסעי השיירות ועם נהגיהן.

נצרת שימשה כתחנה בדרכי השיירות וכצומת דרכים של מסע, ורוב תושביה היו גויים; בה בעת היא נודעה כמרכז יהודי של פירוש ליברלי של התורה. ביחס לנהוג אצל היהודים בחבל יהודה, היהודים בגליל התרועעו ביתר חופשיות עם הגויים. ומכל ערי הגליל, יהודי נצרת היו אלו אשר נתנו את הפירוש הליברלי ביותר למגבלות החברתיות המצויות בתורה, מגבלות שהתבססו על החשש מן ההתבוללות כתוצאה ממגע עם הגויים. התנאים האמורים מהווים את מקור האמרה הירושלמית, "ומה טוב יבוא עלינו מנצרת?"

ישוע קיבל את עיקר החינוך למוסר ואת התרבות הרוחנית בביתו שלו. הרבה מן החינוך התיאולוגי והאינטלקטואלי הוא קיבל מן החזן. אך את החינוך האמיתי – הכלים המנטאליים והרגשיים על-מנת להתמודד בפועל עם המבחנים הקשים בחיים – את אלו הוא רכש כאשר התרועע עם אחיו בני האדם. הקרבה האינטימית הזו לאחיו, צעירים כזקנים, יהודים וגויים, היא אשר אפשרה לו ללמוד את המין האנושי. ישוע היה משכיל ביותר, בכך שהבין את בני האדם לפני ולפנים ואהב אותם במסירות.

במהלך שנות לימודיו בבית הכנסת היה ישוע תלמיד מבריק. העובדה שדיבר שלוש שפות הקנתה לו יתרון מובהק. כאשר סיים את חוק לימודיו, העיר החזן מנצרת באוזני יוסף שהוא חושש כי "הוא למד יותר משאלותיו החוקרות של ישוע" מאשר "הצליח ללמד את הנער."

במהלך שנות לימודיו למד ישוע רבות ושאל השראה גדולה מדרשות השבת השבועיות בבית הכנסת. היה נהוג לבקש מאורחים רמי מעלה, אשר עצרו לכבוד השבת בנצרת והשתתפו בתפילה, לדבר בפני קהל בית הכנסת. ובמהלך שנות התבגרותו, שמע ישוע הוגי דעות יהודיים גדולים רבים, אנשים מכל קצוות העולם היהודי, אשר שטחו שם את משנתם. בשל העובדה שבית הכנסת של נצרת היווה מרכז הגות ותרבות עברית ליברלי ומתקדם, רבים מאלו לא היו כלל יהודים אורתודוקסיים.

כאשר החל התלמיד בגיל שבע את חוק לימודיו (באותה עת חוקקו היהודים חוק חינוך חובה), המנהג היה כי התלמידים בוחרים "פסוקי יום הולדת", מעין כלל זהב אשר יעמוד לנגד עיניהם לכל אורך שנות לימודיהם. לעיתים קרובות הם נדרשו לפרש את הכתובים שבחרו בסיימם את חוק לימודיהם, בגיל שלוש-עשרה. ישוע בחר בטקסט של הנביא ישעיהו: "רוח אֲדֹנִי יְהוָה עָלַי; יַעַן מָשַׁח יְהוָה אֹתִי לְבַשׁ עֲנָוִים, שָׁלַחֲנִי לְחַבֵּשׁ לְנִשְׁבְּרֵי-לֵב, לְקַרְא לְשָׁבוּיִם דְּרוֹר, וְלֹא-סוּרִים פֶּקֶח-קוֹחַ."

נצרת שימשה כאחד מעשרים-וארבעה מרכזי הכהונה של האומה העברית. אך ביחס לסופרים ולרבנים ביהודה, הייתה הכהונה בנצרת ליברלית יותר בפירוש אשר העניקה למצוות התורה. ובנצרת נהגו בחופשיות יתרה גם במצוות השבת. ולפיכך, נהג יוסף לקחת את ישוע להליכות של שבת אחר הצהריים. אחד מן המסלולים המועדפים עליהם היה הטיפוס על הגבעה שליד ביתם, ממנה הם יכלו לצפות על נוף הגליל כולו. בתצפית לכיוון צפון-מערב, ניתן היה לראות ביום בהיר את רכס הר הכרמל היורד אל הים; ופעמים רבות שמע ישוע מאביו את הסיפור על אודות אליהו, אחד מראשוני שורת נביאי ישראל הארוכה, אשר הוכיח את אחאב וחשף את ערוותם של נביאי הבעל. צפונה משם היתמר ברוב הדר הר החרמון, פסגתו עטורת שלגים, וכמעט אלף מטרים ממנה מכוסים שלג עד. הרחק משם מזרחה, הם יכלו להבחין בעמק הירדן, והלאה משם, בגבעות הטרשים של מואב. בכיוון דרום-מערב הם יכלו לראות – כאשר זרחה השמש על קירות השיש

מסמך 123

שלהן – את ערי הדקפוליס היווניות-רומיות, על שלל מקדשיהן והאמפיתאטראות שלהן. וכאשר הם נותרו שם עד שקיעת החמה, הם יכלו להשקיף מערבה ולהבחין בסירות המפליגות הרחק בים התיכון.

ישוע ראה את השיירות עושות דרכן אל נצרת וממנה, אל ארבע רוחות השמיים. וכאשר נשא עיניו דרומה ראה את עמק יזרעאל הפורה בואך הגלבוע והשומרון.

וכאשר לא טיפסו לגבהים וצפו בנוף המרוחק, הם שוטטו בטבע ולמדו אותו, על שלל גחמותיו ועונותיו. ההכשרה המוקדמת ביותר אשר קיבל ישוע, מלבד זאת שקיבל בביתו, נגעה לקשר של הערכה ואהדה לטבע.

בטרם מלאו לו שמונה שנים, הכירו כל האימהות והנשים הצעירות בנצרת את ישוע, שאותו פגשו ועמו שוחחו במעיין הסמוך לביתו, מעיין אשר היווה את אחד ממרכזי החברה של הקשר והרכילות של הכפר. בשנה זו למד ישוע לחלוב את הפרה המשפחתית ולטפל בשאר בעלי החיים. במהלך שנה זו ובזו שלאחריה, הוא אף למד להכין גבינות ולארוג. עד גיל עשר כבר היה אורג מומחה. בסביבות הזמן הזה התחברו עד מאוד ישוע ובן השכנים, יעקב, לקדר נתן, אשר עבד בסמוך למעיין; הם צפו באצבעותיו המכדרות במומחיות את החימר הסובב על האובניים. פעמים רבות החליטו השניים כי לכשיגדלו יהפכו לקדרים. נתן חיבב את הנערים ולעיתים תכופות נתן להם חימר להתנסות בו. הוא ביקש להמריץ את הדמיון היצירתי שלהם והציע להם להתאמץ באופן תחרותי בפיסול חפצים ובעלי-חיים שונים.

6. שנתו השמינית (שנת 2 לספירה)

הייתה זו שנה מעניינת בבית הספר. אף כי ישוע לא היה תלמיד בלתי-רגיל, הוא היה תלמיד שקדן, ונמנה בהישגיו על השליש העליון של תלמידי הכתה. ומכיוון שביצע כה היטב את עבודתו, הוא קיבל פטור מנוכחות בכתה במשך שבוע אחד בכל חודש. את השבוע הזה הוא בילה על-פי-רוב בכנרת, עם דודו הדייג לחופי מגדל, או לחלופין בחווה של דוד אחר (אחי אמו) המצויה כשמונה קילומטרים מדרום לנצרת.

ואף כי אמו דאגה כל העת ושלא לצורך לבריאותו ולבטחונו, היא נאותה בהדרגה לאפשר לו לצאת למסעות הללו, שבהם הרחיק מן הבית. דודיו ודודותיו של ישוע אהבו כולם לבלות בחברתו, והחלה תחרות ערה ביניהם על הבטחת הביקורים החודשיים הללו, הן במהלך השנה הזו והן בשנים שלאחר מכן. השעות השבועיות הראשונה שלו בחוות דודו (מאז ילדותו) הייתה בחודש ינואר של אותה שנה; ובחודש מאי הוא התנסה לראשונה בשבוע ימים של דייג בכנרת.

בסביבות הזמן הזה פגש ישוע מורה למתמטיקה מדמשק. לאחר שלמד ממנו כמה טכניקות במספרים, הוא הקדיש זמן רב לעיסוק במתמטיקה במשך שנים אחדות. הוא פיתח חוש חד למספרים, למרחקים וליחסים.

ישוע החל ליהנות מאוד מאחיו יעקב, ועד סוף שנה זו החל ללמד אותו את אותיות האלף-בית.

בשנה זו ערך ישוע הסדר חליפין שבמסגרתו החליף מוצרי חלב בשיעורי נבל. הייתה בישוע אהבה בלתי-רגילה לכל דבר מוסיקלי. לאחר מכן, הוא קידם מאוד בקרב חבריו הצעירים את העניין במוסיקה וקאלית. עד שמלאו לו אחת-עשרה שנים, הוא כבר היה נגן נבל מוכשר ונהנה עד מאוד לשעשע הן את בני משפחתו והן את חבריו בביצועים יוצאי דופן ובכישרון אלתור ניכר.

מסמך 123

ובעוד שישוע ממשיך להתקדם ולהצטיין בבית הספר, לא הכול התנהל על מי מנוחות עבור המורים או ההורים. הוא התעקש לשאול שאלות מביכות למכביר בנוגע למדע ולדת, ובייחוד באשר לגיאוגרפיה ולאסטרונומיה. במיוחד הוא התעקש לנסות ולהבין מדוע יש בפלשתינה עונה יבשה ועונה רטובה. הוא ביקש שוב ושוב הסבר להבדל הטמפרטורות הגדול שבין נצרת לעמק הירדן. הוא פשוט מעולם לא חדל מלשאול שאלות נבונות אך מביכות שכאלה.

אחיו השלישי, שמעון, נולד בערב יום שישי, ה-14 באפריל של שנה זו, שנת 2 לספירה.

בחודש פברואר בא לנצרת נחור, אחד מן המורים במכללה לרבנות של ירושלים. הוא הגיע לצפות בישוע, לאחר שביקר לשם מטרה דומה בביתו של זכריה באזור ירושלים. הוא הגיע לנצרת לבקשת אביו של יוחנן. ואף כי בתחילה נדהם במידה-מה מכנותו של ישוע ומהאופן שבו התייחס לנושאים דתיים, הוא ייחס זאת לריחוקו של הגליל ממרכזי הלימוד והתרבות היהודיים. הוא ייעץ ליוסף ולמרים להרשות לו לקחת את ישוע עמו לירושלים, שם הוא יוכל ליהנות מיתרונות החינוך והתרבות של מרכז התרבות היהודי. מרים השתכנעה במידת-מה להסכים; היא הייתה משוכנעת שבנה הבכור עתיד להפוך למשיח, לגואל העם היהודי; יוסף היסס; גם הוא היה משוכנע באותה מידה שישוע עתיד לגדול להיות איש של גורל, אך הוא כלל לא היה בטוח איזה גורל עתיד זה להיות. ואולם, הוא מעולם לא הטיל ספק בכך שבנו עתיד למלא משימה כבירה כלשהי על-פני כדור הארץ. ככל שהעמיק להגות בעצתו של נחור, כך הוא הטיל ספק בתבונת ההצעה לשהות בירושלים.

בשל הבדלי הדעות בין יוסף למרים, ביקש נחור את רשותם להציג את כל העניין בפני ישוע עצמו. ישוע הקשיב רוב קשב, שוחח עם יוסף, עם מרים, ועם השכן, יעקב סתת האבן, אביו של חברו הטוב. ואז, יומיים לאחר מכן, הוא דיווח כי בשל הבדלי הדעות הניכרים בין הוריו ויועציו, ומשום שלא הרגיש בטוח לקחת אחריות על החלטה מעין זו, ולפי שלא הרגיש בעצמו כך או אחרת, לאור מצב הדברים כולו הוא החליט לבסוף לשוחח "עם אביו שבשמיים"; ואף כי איננו יודע לבטח מה הייתה התשובה, הוא הרגיש שעליו להישאר בבית "עם אבי ועם אמ", והוסיף כי "אלו אשר אוהבים אותי כל-כך יכולים לעשות עבורי ולהנחות אותי טוב יותר מאשר אנשים זרים, אשר יכולים רק לראות את גופי ולבחון את דעתי, אך כלל אינם יכולים להכיר אותי באמת." כולם התפלאו ונחור יצא לדרכו חזרה לירושלים. וחלפו שנים רבות בטרם עלה שוב לדיון נושא עזיבתו של ישוע את הבית.